

Затверджую

Голова Приймальної комісії
Ректор

Михайло
ЗГУРОВСЬКИЙ
023

ПРОГРАМА
комплексного фахового випробування
для вступу на освітньо-наукову програму підготовки магістра
«Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології»

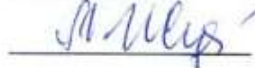
*за спеціальністю 174 Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та
робототехніка*

Програму ухвалено:

Науково-методичною комісією за спеціальністю
151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані
технології»

Протокол № 2 від « 14 » « квітня » 2023 р.

Голова НМК

Анатолій ЖУЧЕНКО

ВСТУП

Мета вступного випробування – визначення рівня набутих теоретичних та практичних знань, їх використання при дослідженнях та вирішенні конкретних наукових, науково-технічних задач, а також визначення ступеню підготовки вступників до самостійної роботи в умовах сучасного навчального процесу.

Вступне випробування проводиться у вигляді комплексного іспиту з фахових дисциплін «Теорія автоматичного управління» (ТАУ), «Технічні засоби автоматизації» (ТЗА), «Проектування систем автоматизації» та «Програмування».

Питання з дисципліни «ТАУ» мають на меті з'ясувати знання вступників з динаміки лінійних систем автоматичного управління: типові ланки, основні лінійні закони управління, показники якості роботи систем та їх стійкість. Питання з дисципліни «ТЗА» мають на меті зрозуміти функціонування приладів для автоматизації технічних систем, вирішення завдань контролю та керування із застосуванням сучасних засобів автоматизації. Питання з дисципліни «Проектування систем автоматизації» мають на меті з'ясувати знання вступників з організації створення проекту АСУ ТП, його основних учасників, умінь розробки основних конструкторських документів проектів АСУ ТП, а також знання в області проектування постів управління. Питання з дисципліни «Програмування» мають на меті виявити знання випускників з основ програмування з використанням як процедурного, так і об'єктно-орієнтованого підходів.

Комплексне фахове випробування проводиться письмово, його тривалість складає дві академічні години (90 хвилин) без перерви. Білет містить чотири завдання, які обираються вступником за сліпим жеребом, і включає по питанню з чотирьох будь-яких дисциплін програми комплексного фахового випробування.

Теоретичне питання відповідно до програми вступних випробувань передбачає змістовне і обгрунтоване розкриття поставленого завдання. Виконання практичного завдання має складатися з постановочної частини задачі, яка в разі необхідності супроводжується пояснювальними рисунками, запису основних розрахункових співвідношень, виконання чисельного рішення і обгрунтованого аналізу отриманих результатів.

ОСНОВНИЙ ВИКЛАД НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

У даному розділі наведені лише ті теми з відповідних навчальних програм, які стосуються виконання завдань вступних випробувань.

1. ТЕОРІЯ АВТОМАТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Розділ 1. Типові ланки та з'єднання в автоматичних системах

- 1.1. Основи класифікації.
- 1.2. Типові ланки: підсилююча, інтегруюча, аперіодична першого порядку, ідеальна та реальна диференціюючі, коливальна, запізнення.
- 1.3. Типові взаємодії: послідовна, паралельна, за принципом зворотнього зв'язку.

Розділ 2. Основні лінійні закони регулювання

- 2.1. Пропорційний (П) регулятор. Динамічні характеристики, особливості перехідних процесів у системі із П – регулятором.
- 2.2. Інтегральний (І) регулятор. Пропорційно-інтегральний (ПІ) регулятор. Вплив сигналу по інтегралу на якість регулювання.
- 2.3. Пропорційно-інтегрально-диференціальний (ПІД) регулятор. Вплив введення похідної на якість регулювання.
- 2.4. Поняття про астатизм автоматичних систем.

Розділ 3. Стійкість автоматичних систем

- 3.1. Теорема Ляпунова про стійкість лінеаризованих систем.
- 3.2. Алгебраїчні критерії Гурвіца та Рауса.
- 3.3. Критерій стійкості Михайлова.
- 3.4. Критерій стійкості Найквіста. Сенс критерію, доказ.
- 3.5. Вплив часу запізнення на стійкість. Поняття про виділення областей стійкості за одним та двома параметрами динаміки.

Розділ 4. Дослідження якості процесів регулювання

- 4.1. Дослідження якості при типових збуреннях. Прямі та непрямі показники якості.
- 4.2. Динамічна похибка. Статична похибка.
- 4.3. Коливальність. Час регулювання. Ступінь згасання. Перерегулювання.
- 4.4. Ступень стійкості та ступень коливності. Запаси стійкості по модулю та фазі.
- 4.5. Показник коливальності. Інтегральні критерії якості.

Розділ 5. Основи аналізу одноконтурних автоматичних систем

- 5.1. Методичні засади синтезу регуляторів.

5.2. Приклади аналітичного розв'язання задач синтезу систем управління одноємністними об'єктами.

Розділ 6. Автоматичні системи регулювання з додатковими інформаційними каналами.

6.1. Каскадні автоматичні системи. Умови застосування, оцінювання швидкодії, послідовність розрахунку параметрів настрок.

6.2. Автоматичні системи регулювання із додатковим сигналом із проміжної точки АСР. Области застосування, послідовність розрахунку.

6.3. Комбіновані автоматичні системи. Умова інваріантності. Аналіз комбінованих систем.

6.4. Багатозв'язні автоматичні системи. Порівняльна характеристика роботи систем з додатковими інформаційними каналами.

2. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ АВТОМАТИЗАЦІЇ

Розділ 1. Основи побудови структурних схем вимірювання

1.1. Елементи, які входять до структурної схеми засобу вимірювальної техніки прямого перетворення.

1.2. Структурні схеми вимірювального приладу та вимірювального перетворювача.

1.3. Елементи, що входять до структурної схеми засобу вимірювальної техніки зрівноважувального перетворення.

Розділ 2. Характеристики засобів вимірювальної техніки

2.1. Статичні характеристики засобів вимірювальної техніки. Класи точності.

2.2. Динамічні характеристики засобів вимірювальної техніки.

2.3. Чисельні показники, що характеризують динамічні властивості засобів вимірювань. Їх вплив на вибір засобів вимірювальної техніки.

Розділ 3. Вимірювальні перетворювачі.

3.1. Вимірювальні перетворювачі: активні, пасивні, комбіновані.

3.2. Загальні підходи до вибору перетворювачів і чутливих елементів.

3.3. Системи дистанційної передачі інформації (на прикладі конкретного перетворювача).

3.4. Деформаційні електричні вимірювачі тиску та різниці тисків.

Розділ 4. Особливості вимірювання температури, тиску, рівня, кількості речовин.

4.1. Особливості вимірювання тиску агресивних і високотемпературних рідин та газів.

4.2. Особливості вимірювання температури провідниковими та напівпровідниковими термоперетворювачами опору.

4.3. Вимірювання температури термоелектричними перетворювачами (ТТ). Властивості ТТ і способи їх з'єднання. Способи компенсації похибки,

обумовленої відхиленням температури вільних кінців ТП від температури градування.

4.4. Безконтактне вимірювання температури: пірометри випромінювання (радіаційні, колірні, квазімонохроматичні), акустичні вимірювачі температури.

4.5. Вимірювання витрати речовини. Класифікація витратомірів. Особливості вимірювання витрати ультразвуковими, вихровими та коріолісовими витратомірами.

4.6. Вимірювання кількості речовини. Вимірювання рівня. Класифікація рівнемірів. Особливості вимірювання рівня рідин у відкритих і закритих резервуарах, резервуарах з механічними змішувачами. Акустичні та радарні рівнеміри. Вимірювання рівня сипучих речовин.

3. ПРОЄКТУВАННЯ СИСТЕМ АВТОМАТИЗАЦІЇ

Розділ 1. Організація розроблення проєктів АСУТП

- 1.1. Мета і завдання проєктування автоматизованих систем управління.
- 1.2. Учасники робіт зі створення АСУ ТП.
- 1.3. Нормативно-технічні документи створення АСУТП.
- 1.4. Стадії створення АСУ ТП. Заявочні відомості, замовні специфікації та кошторис.

Розділ 2. Проєктування структур АСУТП

- 2.1. Структурні схеми систем автоматизації.
- 2.2. Схеми організаційної структури.
- 2.3. Схема функціональна автоматизації.
- 2.4. Схема комплексу технічних засобів

Розділ 3. Проєктування принципів електричних схем АСУТП

- 3.1. Умовні графічні і позиційні позначення елементів принципів схем.
- 3.2. Виконання принципів електричних схем.
- 3.3. Види електричних схем: схеми управління електроприводами виробничих механізмів; схеми технологічного захисту; схеми технологічної сигналізації; принципові електричні схеми живлення.
- 3.4. Заземлення і занулення в електроустановках систем управління.

Розділ 4. Проєктування постів управління

- 4.1. Організація робочого місця й умов праці оперативного персоналу.
- 4.2. Типи і розміри щитів.
- 4.3. Композиційні рішення постів управління.
- 4.4. Розміщення приладів і апаратури на щитах. Креслення щита.

Розділ 5. Схеми з'єднань електричних проводок

- 5.1. Матеріали і вироби для електропроводок.
- 5.2. Монтажна схема щита.
- 5.3. Схеми з'єднань зовнішніх проводок.

4. ПРОГРАМУВАННЯ

Розділ 1. Основи програмування. Процедурний підхід в програмуванні

- 1.1. Позиційні системи числення. Перевід чисел між системами з основами 10, 2, 8 та 16.
- 1.2. Поняття алгоритмічної мови. Складові алгоритмічної мови. Середовище програмування та його компоненти.
- 1.3. Структура програми. Базові типи даних, їх розміри та діапазони значень. Об'явлення змінних базових типів.
- 1.4. Поняття операції та операнду. Типи операцій. Перетворення типів операндів.
- 1.5. Унарні операції. Бінарні операції.
- 1.6. Мультиплікативні та адитивні операції.
- 1.7. Операції зсуву. Операції відношення. Логічні операції. Поразрядні логічні операції.
- 1.8. Операції присвоювання. Порядок обчислення операцій в виразах.
- 1.9. Управляючі структури мови програмування: структури простого та множинного вибору, структури повторення.
- 1.10. Вказівники та масиви. Поняття адреси змінної.
- 1.11. Поняття вказівника, об'явлення вказівників. Операції адресації та розіменовування.
- 1.12. Одновимірні масиви. Доступ до елементів масива.
- 1.13. Двовимірні масиви, принципи їх організації.
- 1.14. Динамічне виділення пам'яті. Поняття структури, об'явлення структурного типу, розміщення елементів в пам'яті.
- 1.15. Об'явлення та ініціалізація змінних структурного типу. Доступ до елементів структури.
- 1.16. Принцип процедурного підходу в програмуванні.
- 1.17. Метод функціональної декомпозиції.
- 1.18. Поняття функції. Визначення функції. Виклик функції. Передача аргументів функції, способи передачі.
- 1.19. Область дії та час життя змінних. Поняття локального контексту і контексту файлу.
- 1.20. Рекурсивні функції. Прямий та зворотній хід рекурсії, критерії повернення. Переваги та недоліки рекурсивних функцій.
- 1.21. Реалізація вводу-виводу у програмах. Способи вводу-виводу.

Розділ 2. Об'єктно-орієнтоване програмування.

- 2.1. Об'єктно-орієнтований підхід у програмуванні. Принципи об'єктно-орієнтованого програмування.
- 2.2. Класи. Об'явлення класів. Елементи-дані та елементи-функції.
- 2.3. Розділи об'явлення. Доступ до елементів класу. Поняття інкапсуляції.

- 2.4. Відділення інтерфейсу від реалізації.
- 2.5. Створення та знищення об'єктів.
- 2.6. Поняття конструктора та деструктора. Види конструкторів. Функції конструктора.
- 2.7. Константні та статичні елементи класу. Композиція класів. Особливості ініціалізації елементів-даних, які є об'єктами класових типів.
- 2.8. Перевантаження операцій для класових типів, механізм перевантаження. Особливості перевантаження для окремих операцій.
- 2.9. Поняття спадкування. Структура даних об'єкта похідного класу. Види спадкування.
- 2.10. Доступ елементів-функцій похідного класу до його елементів-даних. Доступ до елементів похідного класу у зовнішніх функціях.
- 2.11. Особливості роботи конструкторів та деструкторів при спадкуванні. Пряме та непряме спадкування. Множинне спадкування.
- 2.12. Віртуальні функції та поліморфізм. Раннє та пізнє зв'язування. Віртуальні деструктори. Абстрактні базові класи.
- 2.13. Класи з самоадресацією. Динамічні структури даних.
- 2.14. Списки. Переваги та недоліки списків. Операції зі списками. Різновиди списків: стеки, черги.
- 2.15. Нелінійні двовимірні структури даних. Дерева. Бінарні дерева. Дерево двійкового пошуку. Операції з деревами. Переваги та недоліки дерева двійкового пошуку в порівнянні зі списками та масивами.

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Дозволяється використання інженерних калькуляторів.

При виконанні завдань комплексного фахового вступного випробування **забороняється** використовувати будь-які інші допоміжні матеріали та електронні засоби (мобільні телефони, ноутбуки, планшети, тощо).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Рейтинг (чисельний еквівалент оцінки з фахового випробування Φ) враховує рівень знань і умінь, які вступник виявив при виконанні комплексного фахового випробування. Кількість балів, набраних на іспиті (Φ), формується як середньоарифметична сума балів, нарахованих вступнику за виконання кожного завдання комплексного фахового випробування. Білет включає по одному питанню з кожної дисципліни. Загалом білет містить чотири питання.

Оцінювання кожного завдання виконується за рейтинговою системою згідно табл. 1.

Таблиця 1 - Розрахунок оцінки виконання кожного завдання комплексного фахового випробування

Характер виконання завдання	Кількість рейтингових балів
Вступник дав повну обгрунтовану відповідь на питання. У викладенні відповіді присутня чітка логічна послідовність, формулювання точні та не допускають двозначних тлумачень. У разі потреби відповідь проілюстровано прикладами.	95 - 100
Вступник дав повну обгрунтовану відповідь на питання. Але при цьому відповідь має деякі неточності (не більше двох), які неможна вважати суттєвими.	85 - 94
Вступник дав достатньо повну відповідь на питання. Але відповідь має один з двох недоліків: - відсутні деякі неосновні положення, що, втім, не заважає зробити висновок про добре розуміння відповідного матеріалу; - відповідь містить деяку достатньо суттєву неточність (не більше однієї)	75 - 84
Вступник дав недостатньо повну та правильну відповідь на питання, вній відсутні деякі важливі положення або вона містить деякі помилкові твердження (не більше двох), які, втім, не заперечують загальне розуміння матеріалу.	65 - 74
Вступник дав недостатньо повну відповідь на питання. Наведено лише деякі з обов'язкових положень або вступник припустився суттєвих помилок при викладенні відповіді, які, втім, неставлять під сумнів мінімально необхідний рівень розуміння матеріалу в цілому.	60 - 64
Вступник дав відповідь, що не дозволяє зробити висновок про мінімальний рівень володіння матеріалом. Відповідь не містить достатньої кількості обов'язкових положень або вступник припустився грубих помилок.	59 і менше

При виконанні вимог, наведених в колонці «Характер виконання завдання», вступник має змогу отримати максимальну кількість балів з діапазону, вказаного в тому ж рядку в колонці «Кількість балів», за умови відсутності штрафних балів. Штрафні бали можуть нараховуватись за наступне:

- порушення логічної послідовності викладення матеріалу - 1...3 штрафні бали;
- окремі, дещо нечіткі формулювання, які допускають неоднозначні тлумачення - 1 штрафний бал за кожне таке формулювання;
- порушення масштабу при зображеннях залежностей на графіках, відсутність позначень величин на осях графіків - 1 штрафний бал за кожний з вказаних недоліків;
- стилістичні та граматичні помилки - 1 штрафний бал за кожну з помилок;
- неохайно написаний текст відповіді із значною кількістю виправлень, що суттєво ускладнює сприйняття відповіді - 1...3 штрафні бали.

Загальний показник Φ визначається, як середньоарифметичне значення балів, нарахованих вступнику за окремі завдання комплексного фахового випробування. Для випробування, яке складається із 4-х завдань:

$$\Phi = (\Phi_1 + \Phi_2 + \Phi_3 + \Phi_4) / 4.$$

Згідно чинних «Правил прийому до КПШ ім. Ігоря Сікорського в 2023 році» при обчисленні конкурсного балу використовується шкала оцінювання від 100 до 200 балів. Перерахунок загального показника Φ у рейтингову оцінку фахового випробування П2 здійснюється згідно табл. 2.

Таблиця 2.

Таблиця відповідності оцінок РСО (60...100 балів)
оцінкам 200-бальної шкали (100...200 балів)

шкала РСО	шкала 100...200	шкала РСО	шкала 100...200	шкала РСО	шкала 100...200	шкала РСО	шкала 100...200
60	100	70	140	80	160	90	180
61	105	71	142	81	162	91	182
62	110	72	144	82	164	92	184
63	115	73	146	83	166	93	186
64	120	74	148	84	168	94	188
65	125	75	150	85	170	95	190
66	128	76	152	86	172	96	192
67	131	77	154	87	174	97	194
68	134	78	156	88	176	98	196
69	137	79	158	89	178	99	198
						100	200

**ПРИКЛАД ТИПОВОГО ЗАВДАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ФАХОВОГО
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ**

Форма № Н-5.05

**Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»**

Освітній ступінь магістр
174 - «Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології
та робототехніка»
Спеціальність _____
Навчальна дисципліна Комплексне фахове випробування

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1. Пропорційно-інтегральний (ПІ) регулятор.
2. Вимірювальні перетворювачі; активні, пасивні, комбіновані.
3. Склад схеми зовнішніх проводок.
4. Поняття та складові алгоритмічної мови.

Затверджено на НМК Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології

Протокол № _____ від «__» _____ 2023 року

Член підкомісії _____ Володимир Волощук
(підпис) (прізвище та ініціали)

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Теорія автоматичного управління: Навчальний посібник [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», освітньо-професійна програма «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології кібер-енергетичних систем»; уклад.: О. Й. Штіфзон, П. В. Новіков, В.П. Бунь. – Електронні текстові дані (1 файл: 2,2 Мбайт). – Київ : КПІ ім.Ігоря Сікорського, 2020. – 144 с.
2. Теорія автоматичного управління. Нелінійні та дискретні системи: Навчальний посібник [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студ. спеціальності 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», освітньо-професійна програма «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології кібер-енергетичних систем»; уклад.: О. Й. Штіфзон, П. В. Новіков. – Електронні текстові дані (1 файл: 2,4 Мбайт). – Київ : КПІ ім. ІгоряСікорського,2021. – 98 с.
3. Попович М.Г., Ковальчук О.В. Теорія автоматичного керування: Підручник. – 2-ге вид., – К.: Либідь, 2007. - 656 с.
4. Теорія автоматичного управління: Лабораторний практикум. Частина 1 [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», освітньо-професійна програма «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології кібер-енергетичних систем»; уклад.: О. Й. Штіфзон, П. В. Новіков. – Електронні текстові дані (1 файл: 4,0 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 171 с.
5. Modern control systems (14th edn) by Richard C. Dorf and Robert H. Bishop, Pearson Education, 2022, 1022 pages, ISBN 978-0-13-730725-8.
6. Astrom K.J. Control System Design. Lecture notes for ME 155A [Текст] / Astrom K.J. - Department of Automatic Control Lund Institute of Technology, Sweden, 2002. – 168 p.
7. Трегуб В.Г. Проєктування систем автоматизації : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/ В.Г. Трегуб; Міністерство освіти і науки України; Національний університет харчових технологій. - Київ : Ліра-К, 2018. - 341 с.

8. Проєктування систем автоматизації. Розробка проєктних документів [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студ. спеціальності 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», освітньо-професійна програма «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології кібер-енергетичних систем» / КПІ імені Ігоря Сікорського ; уклад.: Т. Г. Баган, О. В. Некрашевич. – Електронні текстові дані (1 файл: 2,6 Мбайт). – Київ : КПІ імені Ігоря Сікорського, 2020. – 59 с.
9. Проєктування систем автоматизації (курсний проєкт): [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології» / Укладачі: Т. Г. Баган, В. П. Бунь, О. В. Некрашевич; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,7 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. – 33 с.
10. Проєктування систем автоматизації [Електронний ресурс] : навч. посіб. для сам. роботи студ. спеціальності 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології» / Укладач: Т. Г. Баган; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 555 кбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. – 21 с.
11. Ельперін Ігор Володимирович. Автоматизація виробничих процесів : підручник / І. В. Ельперін, О. М. Пупена, В. М. Сідлецький, С. М. Швед ; Міністерство освіти і науки України, Національний університет харчових технологій. – Київ : Ліра-К, 2017. – 377 сторінок. https://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000637928&local_base=KPI01
12. Шмельов Юрій Миколайович. Основи автоматизації технологічних процесів: навчальний посібник для студентів денної та заочної форми навчання, які здобувають вищу освіту за першим (бакалаврським) рівнем за спеціальностями 133 Галузеве машинобудування; 141 Енергетика, електротехніка та електромеханіка; 142 Енергетичне машинобудування / Шмельов, Ю. М., Кришан О. Ф., Омельченко О. В., Хебда А. С., Бойко С. М., Стуцанський Ю. В., Колонтаєвський І. А., Колеснік О. М., Мельник О. Є. - Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2018. - 101 сторінка : рисунки, таблиці. http://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000604112&local_base=KPI01
13. Шмельов Юрій Миколайович. Системи автоматизованого проєктування технологічних процесів: навчальний посібник для студентів денної та заочної форми навчання, які здобувають вищу освіту за першим

- (бакалаврським) рівнем за спеціальностями 133 Галузеве машинобудування; 142 Енергетичне машинобудування; 151 Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології / Ю.М.Шмельов, В.В. Пешков, К.Г. Котляров, С.І. Владов, Н.В. Подгорний, О.В. Омельченко; Міністерство освіти і науки України, Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, Кременчуцький льотний коледж Національного авіаційного університету. – Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2018. -121 с.
14. Яглицький, Юрій Костянтинович. Методичні вказівки для самостійної та індивідуальної роботи з дисципліни "Автоматизація проєктування технологічних процесів" : для студентів денної форми навчання / Ю. К. Яглицький, С. В. Терлич, К. В. Кириченко; Міністерство освіти і науки, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова. - Миколаїв : НУК, 2014. -56 сторінок.
http://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000583666&local_base=KPI01
15. Яцков Микола Васильович. Виробничі процеси та обладнання об'єктів автоматизації : навчальний посібник для студ. вищих навч. закл. за спец. "Автоматизоване управління технолог. процесами" / М.В. Яцков, Н.М. Корчик, О.І. Мисіна ; МОН України, Нац. ун-т водного господарства та природокористування. - Рівне : НУВГП, 2014.-388с. іл.:
http://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000528041&local_base=KPI01
16. Об'єктно-орієнтоване програмування: [Підручник] / В.В. Бублик. – К.: ІТ-книга, 2015. – 624с.
17. Шпак З.Я. Програмування мовою С. – Львів: Оріяна-Нова, 2006. – 432 с.
18. Карнаух, Т. О. Вступ до програмування мовою С++. Організація даних / Т. О. Карнаух, Ю. В.Коваль, М. В. Потієнко, А. Б. Ставровський. – К. : Київський університет, 2015. – 151 с.
19. С++ How to Program (10th edn) by Paul Deitel & Harvey Deitel, Pearson Education, 2017, ISBN978-0-13-444823-7.
20. С++ Primer Plus (6th edn) by Stephen Prata, Pearson Education, 2012, ISBN 978-0-321-77640-2.
21. Starting Out with С++ from Control Structures to Objects (8th edn) by Tony Gaddis, Pearson Education, 2015, ISBN 978-0-13-379633-9.